

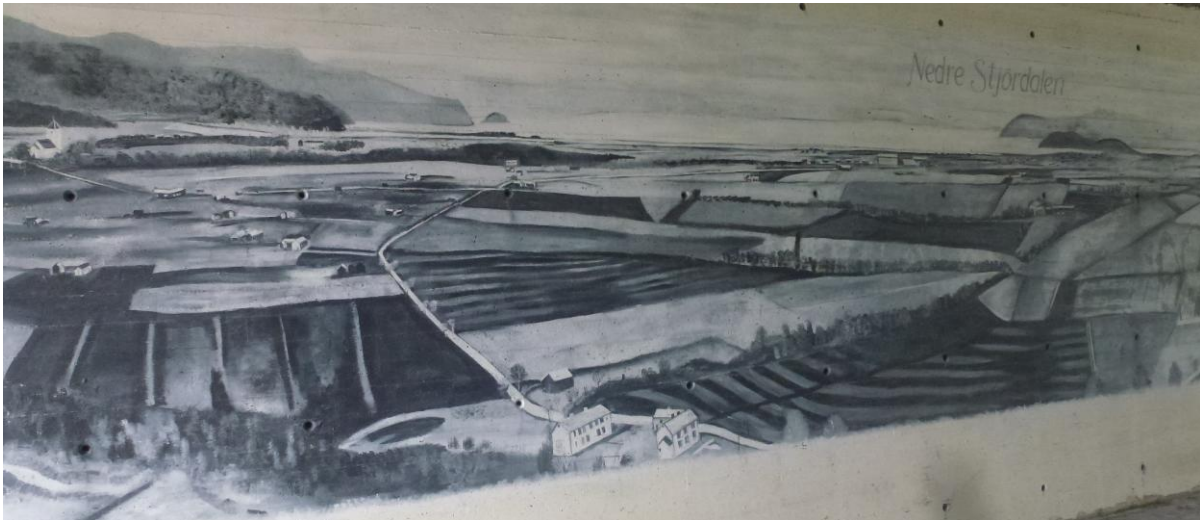
## 1996 En undergang ved Haraldreina

De fleste av oss har latt oss forarge når vi ser nedsprayete vegger gjennom det enkelte mener er kunst, en utsmykning, - andre: et hærverk. Og nesten alltid gjennom anonymitet. Vi har vel alle sett enorme murvegger totalt dekket med noe vi ikke skjønner, skapt av en eller annen som fremhever sine initialer, en slags logo eller bumerke. Mest reagerer vi nok når det virker så meningsløst, så uforståelig/abstrakt - og ofte tilgriset med stygge seksualiserte ord. Dernest alle slags kommentarer og kamprop. Desto mer gledelig og beundringsverdi blir det når vi en sjelden gang kan møte en vegg som innbyr til glede over en gjenskapt hendelse fra vår historie. Et slikt sted er på Haraldreina på Stjørdal, nemlig undergangen under E14 som forbinder Mæle/Beistadgrenda med Haraldreina/Hognesaunet. Riktignok har en person vært der og markert seg med sin "logo" på hver side av relaterte maleri, men faktisk finnes det omtrent ikke "styggord" på de to veggene. Det er en sjeldenhet. Jeg velger å tolke det dithen at vi alle har fått respekt for de to veggene og deres utsmykning fordi de forteller vår historie. Vi kan forstå og assosiere. Hadde veggene blitt stående tomme, ville kanskje de fort blitt besøkt av "de frigjorte" og deres spraybokser. Før vi ser på relaterte undergang, la oss gjengi hvordan blant annet Wikipedia omtaler det hele innenfor det som heter graffiti.



Graffiti er tekster eller tegninger som blir malt eller risset inn på offentlige steder, for eksempel på vegger og murer, eller underganger. De er som oftest anonyme. I hiphopmiljøet blir disse gjerne omtalt som *pieces* og kunstnerne omtales som *writers*. Graffiti blir av mange ansett som hærverk og visuell forsøpling av offentlige fellesrom, særlig av dem som eier bygningene som blir dekorert eller tilgriset. Proponenter mener derimot at innskriftene og bildene forskjønner kjedelige miljøer eller at de uttrykker viktige meninger og følelser. Etymologisk er ordet *graffiti* flertallsform av det italienske *graffito* som betyr «rissning». *Graffito* stammer fra det greske *grapho* som betyr «å skrive». Det er rimelig å anta at anonyme strektegninger, enkle karikaturer, slagord og kommentarer har blitt risset inn på bygninger og gjenstander i praktisk talt alle kulturer og helt siden bilder og skrift oppstod for flere tusen år siden. Vår kjennskap til slik graffiti har først og fremst sitt utspring i antikken. Under keisertiden i Roma brukte forfulgte kristne graffiti som et samlingspunkt og tegn på motstand. Fra norsk middelalder finnes også graffiti i gamle stavkirker, og under 2. verdenskrig ble H7-tegnet for Haakon VII brukt som et symbol for motstand mot den tyske okkupasjonen.

Mens graffiti har vært ansett som en form for skadeverk i lengre tid, ble kontrollen med det økt kraftig i Norge på 1990-tallet, spesielt etter påtrykk fra Oslo kommune og Oslo Sporveier. En spesialstudie har vist at det i 1990 ble anmeldt 20 graffiti lovbrudd, mens det i 1999 ble anmeldt 7 690 slike lovbrudd og i løpet av hele tiåret bortimot 40 000 graffiti lovbrudd. Bergen har i flere år forsøkt med en del lovlige graffiti vegger. Utenom disse, er mange andre flater, både offentlige og privateide, blitt tagget, taggingen fjernet - og mange steder kommet tilbake. Veivesenet har hele tiden forsøkt å praktisere nulltoleranse.



Nedre Stjørdalen  
etter fotografi tatt før 1905  
Malt av Heidrun Klevan 1996  
etter initiativ og midler fra  
Meierileverandørenes Fond Stjørdal

Enkelt personer og gjenger er ofte involvert i «bombing» av tags over et stort område. Dette er en del av «battlingen» gjengene imellom. Det er klare grenser for hvor det er akseptabelt for gjengmedlemmer å tagge, selv om det kan være vanskelig for en utenforstående å se hvor grensen til skadeverk passerer. Innad i miljøet er det oppfattet som hærverk å tagge ned «pieces». Tagging kan straffes som skadeverk, og vedlikeholdsetater og huseiere verden rundt bruker hvert år store summer på fjerning av uønsket graffiti. I 2008 ble taggingen anslått å koste USA 25 milliarder dollar (ca. 150 mrd. kr). I 2007 beregnet Oslo Sporveier (nå Ruter) at tagging hvert år kostet dem 30 millioner kroner. I 2011 hadde dette økt til ca. 40 mill. kr. I tillegg var kollektivmidler ute av drift mens taggingen ble fjernet. Tagging er også et arbeidsmiljøproblem fordi en må bruke løsemidler for å fjerne taggingen. En kan bruke white sprit, rødsprit e.l., eller spesielle anti-tagging-midler. Anti-graffiti-film finnes også. Noen ganger kan taggingen overmales. I tillegg til politiet og Ruter jobber Oslo kommune gjennom Rusken for å forebygge tagging. Gårdeiere kan også abonnere på en Stopp tagging-ordning – en tjeneste som fjerner tagging innen 24 eller 48 timer – i regi av kommunen. (Så langt Wikipedia).



Flere kjente og ukjente ”kunstnere” har klart å skape seg et navn. Enkelte har solgt denne type kunst for millioner, mens det store flertall av befolkningen ser på alt dette som pøbelstreker og hærverk.



*Jorulf Rolfseng og Heidrun Klevan fredag 16. september 2016*

Tilbake til undergangen på Haraldreina, et historisk sted. Her har altså noen foregangspersoner klart å forhindre ”fri utfoldelse”, og det som det store flertallet ville ha kalt forsøpling. Initiativtaker for å utsmykke undergangen på Haraldreina var Jorulf Rolfseng på Bye gård. Gjennom Meierileverandørenes Fond fikk han Heidrun Klevan på Mæle til å male et motiv fra et fotografi tilbake til begynnelsen av 1900-tallet, kanskje slutten på 1800-tallet, som viser hvordan det så ut utover Nedre Stjørdalen sett fra Nebbet i Hognesberga. Heidrun Klevan malte dette i 1996, altså for tjue år siden i år. Det er meget godt gjort på den ujamne veggen, og i den enorme størrelsen. Et praktverk av Heidrun Klevan, som gleder meg og andre hver gang vi går igjennom undergangen. I tillegg har barneskolelever fra Haraldreina skole tegnet den andre veggen, slik at undergangen fremstår så innbydende og varm. Det hele gir en god følelse og en trygghet. Og så har det fått stå i fred i alle disse årene. Det er både uvant dessverre og gledelig. De som går igjennom nevnte undergang kan stanse opp i noen sekunder, og se hvordan det var utover Hognesaune og Moksnes, ned mot dagens sentrum i gamle dager. Nakent, men samtidig storslått. Et slikt maleri gir oss vandrere så meget. Jeg skjønner meg ikke på graffiti, men det naturlige forstår vi heldigvis alle. En stor takk til Heidrun Klevan og Jorulf Rolfseng.



*En del av maleriet som viser Mæle og Bye*